

Generelt

Europas avhengighet av energiimport, få egne energikilder og sårbarhet knyttet til dette i økonomiske nedgangstider er fortsatt bakteppet når energireglene igjen har blitt endret (se 2012/27/EU innledende (1)). Målet for EU er å spare 20 % av EUs energibruk innen 2020. Europas utfordringer knyttet til energi, gir også en mulighet til å skape arbeidsplasser – noe EU lenge har fremmet (vi viser til *Europe 2020 Strategy* hvor energieffektivitet er en av hovedsatsningene). Bærekraft og klimautfordringer er dog et gjennomgangstema.

I dette terrenget er det viktig ikke å tape av syne risikoen for tap av uerstattelige kulturminneverdier og reell klimagevinst, som gjenbruk og riktig restaurering av eldre eksisterende bebyggelse utgjør.

Netto innsparing av energi og reduksjon av klimagassutslipp er ikke så stor ved rivning og oppføring av nytt som den kan se ut som dersom man utelukkende fokuserer på byggets operative energibruk. Eksisterende bygg, inkludert verneverdige bygg representerer store ressurser. Fortsatt bruk i stedet for rivning reduserer forbruket av energi og klimabelastningene fra rivning, bortfrakt, avfallsdeponi, produksjon og frakt av nye moderne ofte høyenergi produserte materialer og byggingen.

Kortreiste, bestandige og få naturmaterialer utgjør bygningsdelene i tradisjonell byggemetode – materialer som ikke utgjør et miljøproblem ved veis ende. Kunnskap om tradisjonshåndverk og riktig oppgradering er også et felt som skaper arbeidsplasser, og gir oss nyttig kunnskap om miljøvennlig bygging. Riksantikvaren har lagt ned et stort arbeide for å vise at utskiftning av eldre bygningsdeler i energieffektiviseringsens navn ikke nødvendigvis gir stor reell miljøgevinst. Energieffektivisering av eldre bebyggelse er også et spørsmål om hvor klimavennlig produksjon, transport og hyppig utskiftning av nye bygningsdeler er framfor en god ivaretagelse av eksisterende bebyggelse.

Tap av bygningsdeler med god teknisk kvalitet og kulturhistoriske verdier må unngås. Det er heller ikke ment at direktivet skal ramme dette, se unntaksbestemmelsene nedenfor. Men det krever høy kompetanse i de ledd som skal implementere og tolke lovverket – om hva som faktisk utgjør en kulturminneverdi og hvordan den best ivaretas.

Vi viser her til generelle unntaksordninger som vil gjelde for kulturminnevernet i EU Traktaten^[1]:

- ◆ Art. 3, par. 3, subpar. 4
- ◆ Art 4. 1
- ◆ Art. 6 d
- ◆ *Article 107 d.*
- ◆ og til intensjonen i Art. 167 EUFT . 2 sub 2

^[1] EUT <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:FULL:EN:PDF>

EØS – relevans

Direktoratet oppfatter det slik at det vesentlige med tilpasningen til EUs direktiver er at norsk regelverk ikke skal medføre tekniske handelshindre. I tillegg har EØS – avtalen et tillegg IV som omhandler energispørsmål. Riksantikvaren stiller spørsmålstegn ved om EU reguleringer som inneholder pålegg om utbedring/krav til direkte inngrep i eksisterende bygningsmasse kan være EØS - relevant. Et eks er art 5 om krav til årlig utbedring av sentrale offentlige myndigheters lokaler.

Direktoratet støtter energioppgradering, men for bygg av historisk verdi må det tas særlige hensyn. Det åpnes det for i direktivet. Dersom Norge implementerer direktivet er det viktig at det følges av en klar prioritering av kulturminneverdiene (vise til avsnittet lengre nede) Det er uansett også viktig at vi i Norge produserer god informasjonen om så vel lovmessige som praktisk kunnskap om ENØK i eldre hus slik at dette når ut til de relevante aktørene. Oppgradering i tråd med tidens krav til innemiljøstandard er viktig for at eldre hus fortsatt skal brukes og derved ha eiere som prioriterer vedlikehold mm. Det er imidlertid svært viktig at det sees hen til den reelle klimagevinsten ved en slik oppgradering, ikke bare energiforbruk. Det er også viktig at vi har lovverk som gjør det mulig å ta de nødvendige hensynene til eksisterende byggs forutsetninger, enten de er verneverdige eller ikke

Nærmere om de ulike artiklene – det forutsettes EØS – relevans

- Artikkel 4 Strategiarbeid

Riksantikvaren vil gjerne fortsette å bidra inn i arbeidet med energieffektivisering. Blant annet ser vi av artikkel 4 at medlemslandene skal sette opp en langsiktig strategi for nye investering i eksisterende bygningsmasse – både privat og næringsseiendom. Her har Riksantikvaren mye å bidra med, og vi viser til innledende kommentarer og bekymring på reell klimagevinst og tapsrisiko.

- Artikkel 5 – 2

Vi ser at direktivet følger unntaksbestemmelsene for arkitektoniske og historiske bygninger. Den juridiske variabelen «officially protected» bør følge norske myndigheters vern og forvaltningspraksis, og gis betegnelsen «bygninger av historisk og/eller arkitektonisk verdi» (tilsvarende formulering brukes i eks tilgjengelighetsloven og eiendomsskatteloven). Bygninger fredet i medhold av kulturminneloven, vernet etter ulike bestemmelser i plan – og bygningsloven, samt registrert i kommunenes egne prioriteringer (delplaner for kulturminner eller gule lister) faller soleklart innenfor.

- Artikkel 12, 17, 20 mfl informasjon og opplæring

Det legges vekt på informasjon ut til forbrukeren. Det er da viktig at informasjon om risiko for tap av kulturhistoriske verdier og reell klimagevinst ved riktig restaurering også kommer med i slik informasjon.